

— "Οχι ! τοῦ εἶπε ὁ Θέμος ξεκορδισμένος. Εἶναι ὁ πρόην ὑποστράτηγος !

Καὶ δὲν εἶχα ἀκόμη τότε ἀποχαιρετήσῃ τὰ εἰκοσί μου χρόνια !

— Εἶναι αὐτός, ξακολούθησε ὁ Θέμος, ποῦχει γράψῃ τὸ τραγουδί τῆς Ζάν Νταράς!..

— "Α' ... Αὐτὸ ποὺ μοῦ φόρτωσε στὴ ράχη μου ὁ Σακελλαριάδης ;

— Θύμωτες γι' αὐτό ;

— Ναί, γιατί εἶτανε ἄσκημοι οἱ στίχοι τοῦ!... Εἶχανε πολλὰς χασμωδίες...

Τὸ κοπλιμέντο τοῦ αὐτοῦ μ' ἔκαμε νὰ κατσουφιάσω. Μὰ τὸ κατσούφιασμά μου δὲν κράτησε πολὺ. Εἶτανε στιγμιαῖο. Ἄκουσα τόσα ἄλλα ἔξυπνα λόγια ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ κείνου τὸ δειλινὸ ὥστε δὲ δυσκολεύτηκα καθόλου νὰρχίσω νὰ θεωρῶ τὸν ἑαυτὸ μου εὐτυχισμένο ποὺ ὁ Θεοτοῦμπης τοῦ « Ἀσμοδίου » ἀκόνισε γιὰ μιὰ στιγμή τὸ σαρκαστικὸ τουλεπίδι ἀπάνω μου.

Ὁ Μητσάκης ὅμως δὲν τοῦ τὸ συχώρεσε

ποτέ, ἴσαμε τὸ τέλος τῆς πνευματικῆς ζωῆς του, κάπιο παρόμοιο πείραγμά του.

Ὅταν πρωτογνωρίστηκε μὲ τὸ Ροῖδη, μεσουρανοῦσε τότε ὡ; Κ ρ ἄ κ στὸ « Ἄστν » καὶ εἶχε τὴ δικαιοσύνη ἀπαίτηση νὰ τὸν ξαίρει ὅλος ὁ κόσμος. Ὁ Ροῖδης ὅμως δὲ χαμπάριζε ἀπὸ τέτια κ' εἶσι δὲ δίστασε νὰ ρωτήσῃ τὸ Θέμο, ποὺ τοῦ τονε σύστησε :

— Καὶ τί δουλιὰ κάνει ὁ κ. Μητσάκης ;

— Γράφει ! ἀποκρίθηκε ὁ Θέμος χαμογελώντας.

— "Α' !... Ὅλοι γράφουν !, Ὅλοι γράφουν ! παρατήρησε ὁ Ροῖδης σοβαρώτατα.

Αὐτὸ τὸ « Ὅλοι γράφουν » τὸ φουσούσε ὁ Μητσάκης καὶ δὲν κρύωνε. Καὶ γιὰ τοῦτο ἀργότερα, ὅταν τοῦτυχε νὰ γράψῃ κἀποτε γιὰ τὸ Ροῖδη, τοῦ ρήχτηκε ἀγρίως.

— Ἀκοῦς ἀδερφέ, ὅλοι γράφουν ! Νὰ μὲ περάσῃ καὶ μένα μέσα στὸ σωρό !

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

#### ΜΗΤΣΟΥ ΑΝΘΕΜΗ

## Τ Ο Κ Ρ Ι Μ Α

—1—

Α'.

Ἀπριλιάτικο δειλινὸ. Μιὰ γυναίκα ὡς τριάντα χρόνων, ψηλὴ, μελαχρινή, μὲ μαῦρα μάτια καὶ πλούσια καστανὰ μαλλιά καθότανε κοντὰ στὸ παράθυρο καὶ ἔρραβε. Στὰ πόδια τῆς ἔνα μικρὸ κοριτσάκι τριῶν ὡς τέσσερων χρόνων ἔπαιζε μὲ μιὰ μικρὴ κοῦκλα καμωμένη πρόχειρα μὲ κάτι μικρὰ κομμάτια τσόχας. Τὸ δωμάτιο εἶτανε μικρὸ μὰ ὁλοκάθαρο καὶ εἶχε ἕναν ἀέρα ἀρχοντιάς. Ἐνας καναπὲς παλαιῆς μὲ μαξιλάρια ἀπὸ πράσινο δαμάσκο, πέντ' ἔξη καρέκλες ἀπὸ μαῦρο ξύλο καὶ μιὰ μεγάλη ντουλάπα καρυδένια. Στὸν τοῖχο ἕνας τάπητας μαῦρος μὲ κλάρες κοκκινωπὲς καὶ ἀντίκρυ φωτογραφίες ὁμορφα βαλμένες σ' ἕνα ἐργόχειρο κεντημένο μὲ μετάξι σὲ σχῆμα καρδιάς.

Τὸ παράθυρο ἔβλεπε σ' ἕνα μεγάλο περιδόλι μὲ πολλὰ δέντρα. Ἡ γυναίκα συχνὰ παρατοῦσε τὸ ράψιμο καὶ ἔστρεψε συλλογισμένη ὄρα πολλή. Ἐνα ἄλλο φρὸ ἀγεράκι ἔφερνε ἀπ' ἔξω μυρουδιά δυνατὴ ἀπὸ βιολέτες καὶ τριαντάφυλλα. Τότε ἀνάπνευε βαθιὰ καὶ ξανάσκυβε στὴ δουλειά.

Ὁ ἥλιος ποὺ ἔγερνε πίσω ἀπ' τὸ βουνό, χρύσωσε τίς κορυφὰς τῶν δέντρων. Ἐκεῖνη τὴ στιγμή μιὰ φωνὴ ἀκούστηκε ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ σπιτιοῦ ποὺ εἶτανε ἡ ἀδύπορτα.

— Κυρὰ Κατίνα ! Γράμμα, ἕνα γράμμ' ἀπ' τὸ Παρίσι.

— Τελοσπάντων ἔδωσε ὁ Θεός.

Εἶπε ἡ Κατίνα—ἡ μελαχρινὴ γυναίκα—καὶ γοργὰ κατέβηκε τὴν ξύλινα σκάλα πρὸς στὴν αὐλὴ καὶ σὲ λίγες στιγμὲς γύρισε μ' ἕνα γράμμα στὸ χέρι. Μ' ἕνα γρήγορο κίνημα ἔσχισε τὸ φάκελο καὶ ἀρχισε νὰ διαβάζῃ.

Μὰ εὐθὺς ἔχασε τὸ χρῶμα τῆς, ἔσφιξε στὸ χέρι τῆς τὸ γράμμα καὶ ἔπεσε στὸν καναπὲ σὰν ἀποκαμωμένη. Μὲ τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα ἔμεινε λίγες στιγμὲς ἄλαλη, ἔπειτα βουρκώσανε τὰ μάτια τῆς καὶ εἶπε.

— Παναγία μου ! Πῶς ἔκανε αὐτὸ τὸ κρίμα ὁ Παῦλος !

Καὶ σὰ νὰ μὴν πίστευε τὰ μάτια τῆς, ξαναδιάβασε τὸ γράμμα.

Ἀγαπημένη μου ἀδερφή.

Σοὺ ἀναγγέλλω τοὺς γάμους μου μὲ τὴν Ἄννα Ἰωαννίδη, ποὺ γίνανε προχτὲς βράδυ στὴν Ἑλληνικὴ ἐκκλησία. Ἡ Ἄννα εἶναι μοναχοκόρη ἐνοῦ πλοῦσιου Ἀθηναίου ἐμπόρου. Βέβαια θὰ εἰπῇ, πῶς ἄσχημα ἔκαμα νὰ διαλύσω ἀπότομα τὸν ἀρραβῶνα μου μὲ τὴ Μαρία. Συλλογίσου ὅμως, πῶς ἔχω τώρα τὰ μέσα νὰ

δημιουργήσω μιὰ εξαιρετική θέση στὴν Ἀθήνα. Ἡ μάθησή μου ποὺ τόσο ἔχει ἐκτιμηθῇ ἐδῶ, θὰ πῆγαινε χαμένη, ἂν ἐρχόμουναι ἐκεῖ στὸ μικρὸ μας νησί νὰ κλειστῶ καὶ νὰ μαραζιώνω βλέποντας ἄλλους πολὺ πρὸ κατώτερους ἀπὸ μένα νὰ φημίζονται καὶ νὰ προσδεύουνε. Τώρα ἔχω ἄρθωνα τὰ μέτα κι ἐλπίζω νὰ γίνω δ.τι ὄνειρεύουμαι.

Ἐγγραψα στὸν κύριο Β. νὰ σοῦ μετρήσῃ δώδεκα χιλιάδες δραχμές. Εἶναι οἱ δέκα χιλιάδες ποὺ μοῦ δάνεισε ἡ Μαρία, ὅταν ἔφευγα νάρθῶ ἐδῶ, καὶ δυὸ χιλιάδες γιὰ τόκους δυὸ χρονῶν. Σοῦ στέλνω καὶ τὸ δαχτυλίδι, τὸν ἀρραβῶνα. Νὰ τὸ δώσης πίσω καὶ νὰ πάρῃς τὸ δικό μου. Θὰ τὸ κρατήσης καὶ σὰν ἀνταμώσουμε στὴν Ἀθήνα, τότε τὰ λέμε.

Χαιρετίσματα στὸν Κώστα κι ἓνα φιλὶ στὴν Ἰωάννα.

Σὲ φιλῶ

Ὁ ἀδερφός σου.

Παῦλος.

Ἡ νέα μου σύσταση: Μεγάλο Ξενοδοχεῖο Παρίσι.

Ἐκλείσε τὸ γράμμα καὶ ξανάειπε.

— Θεέ μου! Τί κρίμα! πῶς ἔκανε ὁ Παῦλος αὐτὸ τὸ κρίμα!

Σηκώθηκε καὶ γύριζε στὸ δωμάτιο χωρὶς νὰ ξαίρῃ καὶ αὐτὴ, τί θέλει. Ἐπειτα σταύρωσε τὰ χέρια της καὶ ψιθύρισε.

— Καὶ τώρα πῶς θὰ πάω στὸ σπίτι της; Μὲ τί καρδιά νὰ τῆς τὸ εἰπῶ ἡ καυμένη;

Συλλογιζότανε καὶ δὲ μπορούσε νὰ βρῇ τρόπο. Κάθε τόσο τὰ μάτια της βουρκώνανε.

— Παναγία μου, εἶπε στὸ τέλος κι ἔκανε τὸ σταυρό της, Παναγία μου, δόσε μου φῶτιση, γιατί πρέπει νὰ πάω, ἀφοῦ τὸ πράμα εἶναι τελειωμένο.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα τὴν εἰδοποίησε ὁ κ. Β. νὰ κατεβῇ στὸ γραφεῖο. Πῆγε καὶ τῆς μέτρησε δώδεκα χιλιάδες δραχμές. Τὴς πῆρε καὶ γύρισε στὸ σπίτι. Τὴς δῖπλωσε σ' ἓνα μεγάλο μαντήλι μεταξωτό, σκοῦρο κι ἔβαλε καὶ τὸ δαχτυλίδι μέσα. Ξεκίνησε τότε μὲ βήμα δισταχτικὸ γιὰ τὸ σπίτι τῆς Μαρίας. Τοὺς χώριζε τὸ μεγάλο περιβόλι κι ἀπὸ καὶ συνήθιζε νὰ περνᾷ, ὅταν ἤθελε νὰ τὴν ἀνταμώσῃ. Τὸ περιβόλι ὅμως εἶτανε τῆς Μαρίας καὶ σήμερα τῆς φάνηκε ἄτυπο νὰ περάσῃ ἀπὸ καὶ. Κατέβηκε ἀπὸ τὴν αὐλόπορτα καὶ τράβηξε στὴν μεγάλη ρεματιά, ποῦ εἶτανε στὴν ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ περιβολιοῦ. Ἀνέβηκε μὲ κόπο τὴν πέτρινη σκάλα ποῦ φέρνει στὸ μεγάλο δρόμο κι ἔφτασε στὴ μεγάλη πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τῆς Μαρίας. Στάθηκε πάλι δισταχτικὴ, συλλογίστηκε λίγα λεπτά κι ἔπειτα μὲ ὀρμὴ καὶ ταραχὴ χτύπησε τὸ σίδερο τῆς πόρτας.

Ἄνοιξε τὸ παράθυρο καὶ φάνηκε ἡ Μαρία.

— Μπα! Ἐσὺ εἶσαι, Κατίνα; Γιατί ἀπὸ δῶ;

Εὐθὺς κατέβηκε κι ἄνοιξε.

— Τί ἔπαθες; εἶπε γελώντας. Ἐχάσας τὸ δρόμο ἢ μήπως φοβήθηκες τὸ σκυλί;

Ἡ Κατίνα δοκίμασε νὰ γελάσῃ, μὰ εἶτανε ὠχρὴ καὶ τρέμανε τὰ χεῖλη της. Ἡ Μαρία τὸ πρατήρησε.

— Κατίνα, τί ἔχεις;

— Πᾶμε μέσα, θὰ σοῦ εἰπῶ.

Μπήκανε στὸ μικρὸ σαλονάκι ποῦ εἶτανε δίπλα στὴν εἴσοδο. Ἡ Κατίνα κάθισε σὲ μιὰ καρέκλα σὰν ἀποκαμωμένη.

— Κατίνα, τί ἔχεις; φώναξε μὲ ἀγωνία τώρα ἡ Μαρία. Μήπως ἔπαθε τίποτα ὁ Παῦλος;

Ἡ Κατίνα τῆς πῆρε τὰ χέρια κι ἄρχισε νὰ κλαίῃ.

— Μὴ μοῦ βαρυγομήσης Μαρία, ἐγὼ δὲν ἤξαιρα.

— Μὰ τί κακὸ συμβαίνει λοιπόν, Κατίνα μου, καὶ δὲ μπορείς νὰ μοῦ τὸ εἰπῇς;

Ἡ Κατίνα χωρὶς νὰ μιλήσῃ τῆς ἔδωκε τὸ γράμμα τοῦ Παύλου. Ἐπειτα σκέπασε μὲ τὰ χέρια της τὸ πρόσωπο κι ἐξακολούθησε νὰ κλαίῃ.

Ἡ Μαρία ἄνοιξε βιαστικὰ τὸ γράμμα κι ἄρχισε νὰ διαβάζῃ.

Ἀ! ἔκαμε καὶ τινάχτηκε ὀλόσωμη. Κάθισε πάλι κι ἔμεινε ὥρα πολλὴ ἄλαλη, βουδῇ, μὲ τὰ μάτια ὀλάνοιχα σὰ μαρμαρωμένα. Ἐπειτα ἔφερε τὸ χέρι της στὸ μέτωπο ἔτσι σὰ νὰθελε κάτι νὰ διώξῃ κι ἄρχισε πάλι νὰ διαβάζῃ τὸ γράμμα. Κάθε γραμμὴ τὴν ἐδιάβαζε ἀργὰ ἀργὰ σὰ νὰ δυσκολευότανε νὰ καταλάβῃ τὸ νόημα. Ἀφοῦ τελείωσε τὸ διάβασμα, συλλογίστηκε ὥρα πολλὴ ἄλλαξε τὸ χρῶμα της, ἔσφιξε τὰ χέρια της. Πάλι διάβασε τὸ γράμμα, τῶκλεισε, τὸ δῖπλωσε προσεχτικὰ καὶ τῶδωσε πίσω στὴν Κατίνα, ποῦ κρατοῦσε ἀκόμα τὸ πρόσωπο σκεπασμένο. Τὴν ἀγκάλιασε, τῆς πῆρε τὰ χέρια καὶ εἶπε.

— Κατίνα μου σ' ἀγαπῶ πάντοτε σὰν ἀδερφή μου. Δὲ μοῦ φταῖς ἐσύ, μὰ ἴσως οὔτε ὁ Παῦλος φταίει. Μεγάλο τὸ κακὸ ποῦ μοῦ ἔκανε, μὰ κἀποιοι ἄλλοι φταίει. Ἴσως ἡ ξενητεία πλανεύει τὰ παλικάρια.

— Μαρία μου, εἶπε ἡ Κατίνα καὶ τὰ δάκρυά της τρέχανε ποτάμι.

— Τὸ δαχτυλίδι μου τὸ παίρνω πίσω, ἀφοῦ μοῦ τὸ στέλνει ὁ Παῦλος. Μὰ ἐγὼ τὸν ἀρραβῶνα μου θὰ τὸν κρατήσω. Ἐγὼ μιὰ φορὰ ραβωνιάστηκα, δὲν ξεραβωνιάζουμαι.

— Τὰ λεφτά; εἶπε δειλὰ ἡ Κατίνα.

— Οἱ δέκα χιλιάδες εἶναι δικές μου, τίς δυὸ δὲ μπορῶ νὰ τίς δεχθῶ. Ἐγὼ δὲν τόκισα τὰ λεφτά μου.

Ἡ Κατίνα τὴν κοίταξε περίλυπη. Κάτι ἤθελε νὰ τῆς εἰπῇ, τὰ γλυκὰ μάτια τῆς Μαρίας τῆς δώκανε θάρρος.

— Μαρία μου, τὸ διάβασες τὸ γράμμα. Εἶναι παρὰ γὰρ τοῦ. Κάμε τα δ.τι βουλήθῃς.

Ἡ Μαρία συλλογίστηκε λίγο καὶ εἶπε.

— Δὲν ἔπρεπε, ὅμως θὰ τὰ κρατήσω γιὰ χάρη σου καὶ ξαίρω τί θὰ τὰ κάμω.

Ἡ Κατίνα σηκώθηκε νὰ φύγῃ. Εἶχε μεγάλη στε-

ναχώρια. Γλυκά τὰ λόγια τῆς Μαρίας, μιλοῦσε σιγαλά, ἤσυχα, μὰ τὰ χεῖλη τῆς εἶτανε ὠχρά καὶ τὰ χέρια τῆς παγωμένα. Χαμογελοῦσε, τὸ χαμογέλιο τῆς ἔμως πικρό. Στὰ γαλανὰ τῆς μάτια ἔρριχνε τὸν ἴσκιο τοῦ κάποιο σύννεφο.

Ἡ Κατίνα ἔκανε νὰ φύγῃ πάλι ἀπ' τὴν αὐλὸν πορτά.

— Πάλι ξέχασες τὸ δρόμο τοῦ περιβολιοῦ, εἶπε ἡ Μαρία. Ἀπὸ δῶ, Κατίνα, καὶ μὴν τὸν ξεχάσῃς ἄλλῃ μιὰ φορά. Τὸ σπίτι μου καὶ τὸ περιδῶλι δικὰ σου, καθὼς πάντοτε.

Ἡ Κατίνα κατέβηκε μιὰ μικρὴ σκάλα ποῦ πᾶσι στὸ περιδῶλι, χαμήλωσε τὰ μάτια τῆς, ἔσφιξε τὰ χέρια τῆς Μαρίας καὶ χάθηκε στὰ δέντρα.

Ἡ Μαρία τήνε κοίταξε, ποῦ ἔφευγε. Ὅταν ἔμεινε μόνη, σὰ νὰ ἔχασε ἀξαφνὰ ὅλη τὴ δύναμή της, σωριάστηκε σ' ἓνα σκαλοπάτι, σταύρωσε τὰ χέρια τῆς ἀπάνω σὲ πεζούλι, ἔκρυψε τὸ πρόσωπό της καὶ λυθῆκε σὲ δάκρυα, σ' ἓνα θρήνο βουδῶ, ἀτελείωτο.

### Β'.

Ἡ Μαρία εἶτανε κόρη τοῦ καπετάν-Νικόλα Ροδάνθη ποῦ εἶχε δικό του καράβι καὶ ταξίδευε τὴ Μαύρην θάλασσα. Ἐξῆ χρονῶν ἔχασε τὴ μάνα της. Ὁ πατέρας τῆς ἐμπιστεύτηκε τὴν ἀνατροφή τῆς Μαρίας στὴν ἀδερφή του, ποῦ δὲ θέλησε νὰ μπῇ στὸν κόσμο.

Στὸν καιρὸ ποῦ τὸ καράβι του ἔφερνε πλούσια κέρδη, ὁ καπετάν-Νικόλας ἀποφάσισε νὰ χτίσῃ ἓνα μεγάλο σπίτι καὶ ἀγόρασε ἓνα μεγάλο τόπο χέρσο στὴν ὄχθη τῆς μεγάλης ρεματιάς, ποῦ ἀρχίζουν ἀπὸ τὴ ρίζα τοῦ βουνοῦ κι ἔφτανε ἴσα στὴ θάλασσα. Ἐχτίσε πρῶτα μεγάλη μάντρα, ὅχι μὲ ξερολίθι, καθὼς κάνανε οἱ πιδὲ πολλοί, μὰ χτισμένη στέρεα μὲ λάσπη καὶ ἀσβέστη. Πῆρε ἐργάτες καὶ καθαρσίανε τὸν τόπο ἀπὸ τὰγκάθια καὶ τὰ χαμόδεντρα καὶ τὸ σκάψανε, ἔπειτα φώναξε κάποιον περιβολάρη καὶ φύτεψε δέντρα εἰδῶν εἰδῶν. Στὴ μάντρα δίπλα, κοντὰ στὴ ρεματιά, συκιές καὶ μυγαλιές, πιδὲ μέσα στὸ ἐπίλοιπο περιδῶλι λεμονιές, πορτοκαλλιές, νερατζιές, μανταρινιές, βερυκοκιές, μιὰ μηλιά, μιὰ ροδιά, μιὰ κυθωνιά, δυο-τρὲς ροδακινιές. Στὴν ἄλλῃ ἄκρῃ τῆς μάντρας, στὴ δυτικὴ πλευρά, ἄφισε τὶς φραγκοσυκιές ποῦ ὄρθηκε ἔταν ἀγόρασε τὸ τόπο. Γιὰ τὴν καλὴ τύχη τοῦ περιβολιοῦ εἶχε ἀφθονο νερό, γιατί ἔταν ἔσκαψε νὰ χτίσῃ στέρνα, βρῆκε μικρὲς φλέβες νεροῦ κι ἔτσι πότιζε ταχτικά καὶ χωρὶς κόπο τὰ δέντρα του.

Στὴ βορεινὴ πλευρὰ τοῦ περιβολιοῦ, ἐκεῖ ποῦ περνάει ὁ δρόμος γιὰ τὴν Ἐπισκοπή, ἔχτισε τὸ σπίτι μὲ πελεκητὲς τετράγωνες πέτρες δίπατο. Δὲ θέλησε νὰ τὸ κάμῃ ἀσπρο μὲ μυστρί γιὰ νὰ μὴν ἔχῃ συχνὰ ἔξοδα καὶ γιατί ἔτσι εἶτανε χτισμένα τὰ σπίτια τῶν παλιῶν νοικοκυραίων. Γιὰ τὸν ἴδιο λό-

γο ἔχτισε στὴ μάντρα μέσα, κοντὰ στὸ σπίτι ἓνα μικρὸ ἐκκλησάκι, τὸν Ἅγιο Νικόλα, ὅπως εἶχανε πολλὰ νοικοκυρόσπιτα.

Στὴν ἀντίθετη μεριὰ τοῦ περιβολιοῦ εἶτανε μικρὸ σπίτι ἀσβεστοχρισμένο, ὀλοκάθαρο, ποῦ ἔλαμπε στὸν ἥλιο. Ἐκεῖ κατοικοῦσε ὁ Ἀντρέας, ἓνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους ναυτικούς τοῦ νησιοῦ. Τὸν εἶχε χρόνια ναύκληρο στὸ καράβι του καὶ ποτὲ λόγο δὲν ἀλλάζανε. Ὁ Ἀντρέας εἶχε δυὸ παιδιά, τὴν Κατίνα καὶ τὸν Παῦλο. Ἡ Κατίνα ἑπτὰ χρόνια μεγαλύτερη ἀπὸ τὸν Παῦλο.

Στὸ μέρος λοιπὸν ἐκεῖνο ὁ καπετάν Νικόλας ἀνοίξε μιὰ μικρὴ πόρτα στὴ μάντρα γιὰ νὰ συγκοινωνοῦνε τὰ δυὸ σπίτια.

Τὶς δύο οἰκογένειες συνέδεσε μιὰ πολὺ στενὴ φίλια. Τὰ παιδιά τοῦ Ἀντρέα παίζανε καθεμερὰ μὲ τὴ Μαρία ἢ ποτίζανε μαζὶ τὰ δέντρα καὶ τὰ λουλούδια. Ὁ Παῦλος εἶτανε δυὸ χρόνια μεγαλύτερος ἀπ' τὴ Μαρία καὶ ταιριάζανε καλύτερα. Ἡ Κατίνα σὰ μεγαλύτερη τοὺς πρόσταζε, μὰ μὲ γλυκὸ τρόπο.

Τὸ χειμῶνα, ποῦ ἔμεινε στὸ νησί ἀραγμένο τὸ καράβι, ὁ καπετάν Νικόλας προσκαλοῦσε τὸν Ἀντρέα μὲ τὴ φαμίλια του πολλὰς φορές νὰ τοῦ κάνουνε συντροφιά. Μπροστὰ στὸ σπίτι, μέσα στὸ περιδῶλι εἶτανε λιθόστρωτη αὐλή. Ὅταν εἶχε ἥλιο, καθισμένοι ἐκεῖ ἀκούγανε τὶς νόστιμες ἱστορίες ποῦ τοὺς ἔλεγε ὁ Ἀντρέας.

Ὁ Παῦλος εἶτανε τὸ καμάρι καὶ τὸ θάμα τοῦ νησιοῦ γιὰ τὴν ἐξυπνάδα του, τὴ φρονιμάδα, τὴν ἐπιμέλεια καὶ τὸν πόθο ποῦ εἶχε γιὰ τὰ γράμματα. Στὸ σχολεῖο πάντοτε πρῶτος. Ὁ πατέρας του ὅλο χαρά, ἔταν ἀκούγε τὰ παινέματα τῶν δασκάλων. Ὁ καπετάν Νικόλας τὸν καμάρωνε κι' αὐτός. Κάποτε γελώντας μὲ πονηριά τὸν ἐπαιρνε στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὴ Μαρία μαζὶ κι' ἔλεγε στὸν Παῦλο.

— Θὰ σὲ κάνω γαμπρό. Νὰ καὶ ἡ νύφη. Ἀντρέα, θὰ σοῦ τὸν πάρω τὸ γιό.

— Ἡ ὥρα ἡ καλὴ. Χαλάλι σου.

Ὁ Παῦλος στριφογύριζε στὴν ἀγκαλιά τοῦ Καπετάν Νικόλα καὶ ἔφευγε κατακόκκινος ἀπὸ τὴ ντροπή. Μὰ καὶ ἡ Μαρία ἔφευγε μαζὶ του.

Καὶ ἡ Μαρία ἀγαποῦσε τὰ γράμματα. Τὴ βοηθοῦσε ἔμως καὶ ἡ θειά της, ποῦ ἔσες φορές τὴν ἀφήνανε ἤσυχῃ τοῦ σπιτιοῦ εἰ φροντίδες, διδάδαζε. Προτιμοῦσε τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία. Ἦξαιρε μάλιστα νὰ φέλνῃ γιατί εἶχε πόθο νὰ γίνῃ καλόγρυα. Δὲν πῆγε στὸ Μοναστήρι, γιατί ἀγαποῦσε πολὺ τὸν ἀδερφό της καὶ τὴ Μαρία.

Μὰ δὲ χάρηκε πολὺ ὁ καπετάν Νικόλας. Τὸ καράβι του ναυάγησε σὺψυχο στὴ Μαύρην θάλασσα. Ἐνα πένθος βαρὺ σκέπασε ἀλάκρο τὸ νησί, τόσες φαμίλιες ντυθῆκανε στὰ μαῦρα. Τὰ δυὸ γαιτονικά

σπίτια τὰ χτύπησε τὸ ἴδιο τὰστροπελέκι. Καὶ γιὰ τὴν δευτερώση τὸ κακὸ, ἡ γυναῖκα τοῦ Ἀντρέα, φιλάστενη πάντοτε, ἀρρώστησε στὸ μῆνα ἀπάνω τοῦ χαμοῦ τοῦ ἀντρός της καὶ πέθανε.

Ἡ Κατίνα δέκα ὀχτὼ χρονῶν τότε, ἔγινε ἡ μάνα τοῦ σπιτιοῦ. Γιὰ τὴν μὴ χαλάσῃ τίς λίγες οἰκονομίες τοῦ πατέρα της, ἄρχισε νὰ ξενοδουλεύῃ. Ἔβγαζε περὶφημη στὸ κέντημα καὶ πολλὰς τὴν προτιμοῦσαν, ὅταν θέλανε νὰ κεντήσουνε τὰ προικιά τους. Μὲ τὴ δουλειὰ της καὶ τὴ σύνταξη τοῦ πατέρα της προσπαθοῦσε νὰ τὰ φέρῃ γύρω. Φτωχὰ ζούσανε, μὰ ἡ Κατίνα δὲν ᾔθελε νὰ λείπῃ τίποτα.

Ἡ Μαρία μόλις εἶχε τὰ δέκα χρόνια τότε. Πῆρε ὅμως τὴ φροντίδα νὰ προστατέψῃ τὰρφανὸ κορίτσι ὁ ἀδερφὸς τῆς μητέρας της καὶ ταξίδεψε στὴ Σύρα γιὰ νὰ πάρῃ τὴν ἀποζημίωση τοῦ καραδιοῦ ἀπὸ τὴν Ἀσφάλεια. Μὲ πολλὰ βάρσανα ξεκαθάρισαν εἰκοσι πέντε χιλιάδες δραχμὲς καὶ τίς βάλενε στὴν Τράπεζα. Μὲ τοὺς τόκους καὶ τὴ σύνταξη τοῦ πατέρα της ἡ Μαρία εἶχε τὰ μέσα νὰ ζήσῃ σὰν κόρη καπετάνιου.

Ὁ Παῦλος πῆγαινε τότε στὸ Σχολαρχεῖο. Πρῶτος πάντοτε, τὸ καμάρι τοῦ νησιοῦ καὶ τὸ θάμα. Ἐκεῖνη τὴ χρονιά οἱ ἐξετάσεις τοῦ σχολείου γινήκανε πανηγυρικές, γιατί ἔτυχε νὰ εἶναι στὸ νησί ὁ βουλευτής. Ὁ σχολάρχης τότε προσεκάλεσε νὰ ἰδῇ τὴν πρόοδο τῶν παιδιῶν. Ὅλοι οἱ πρῶτοι τοῦ νησιοῦ συνοδέψανε τὸ βουλευτὴ στὸ σχολεῖο. Ἡ σάλα γεμάτη ἀπὸ καλεσμένους καὶ τίς μητέρες τῶν παιδιῶν. Ὁ σχολάρχης φώναξε πρῶτο τὸν Παῦλο. Ὅταν παρουσιάστηκε ντυμένος στὰ μαῦρα, σκόρπισε μιὰ συγκίνηση. Ὅλοι τότε κοιτάζανε μὲ συμπάθεια, πολλοὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια. Ὁ Παῦλος προχώρησε δεξιὰ, εἶδε πῶς τὸν παρατηροῦσανε καὶ ταράχτηκε. Ἀρχισε νὰ τρέμῃ καὶ στὰ μάτια του τρεμοσαλεύανε δάκρυα. Μὰ ὁ σχολάρχης δὲν τὸν ἄφισε νὰ τὸν παρασύρῃ ἡ συγκίνηση καὶ ἡ ταραχὴ τοῦ εἶπε μὲ δυνατὴ φωνή,

— Παῦλε, πρόσεχε.

καὶ ἄρχισε νὰ τὸν ἐξετάζῃ. Τὸ παιδί πῆρε θάρρος καὶ ἀπαντοῦσε μὲ προθυμία καὶ ἀσφάλεια στὴν καθεμιὰ ἐρώτηση. Ὅπως εἶτανε συνήθεια στὸ νησί, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς προσκαλεσμένους τονε ρωτοῦσανε, ἐκεῖνος ἀπαντοῦσε πάντοτε μὲ κρίση καὶ μὲ γνώση. Οὔτε μιὰ φορὰ δὲν ἔσφαλε.

— Τίνος εἶναι αὐτὸ τὸ παιδί, ρώτησε ὁ βουλευτής.

Τοῦ διηγηθῆκανε τὴ θλιβερὴ ἱστορία.

— Αὐτὸ τὸ παιδί πρέπει νὰ σπουδάσῃ, εἶπε. Κρίμα νὰ πάῃ χαμένη τέτια ἐξυπνάδα καὶ ἐπιμέλεια.

— Εἶναι πολὺ φτωχοί, εἶπε ὁ σχολάρχης. Μόλις ζοῦνε.

— Θὰ τοῦ βρῶ ὑποτροφία, ἀρκεῖ νὰ θέλῃ τὸ σπῆτι του.

Ὅταν εἶπανε στὸν Παῦλο τὰ λόγια τοῦ βουλευτῆ, τὸν πῆραν τὰ δάκρυα. Ὀχι πῶς δὲν ᾔθελε νὰ σπουδάσῃ. Ἰσὶα—ἰσὶα λαχταροῦσε γιὰ τὴν σπουδὴ καὶ πάντοτε ὀνειρευότανε νὰ γίνῃ σπουδαῖος. Τοῦ φαινότανε ὅμως τόσο δύσκολο νὰ ἀφήσῃ τὴν ἀδερφή του, τὸ σπῆτι του, τὴ Μαρία, τὸ περιβόλι, ποῦ τὸ νόμιζε σὰ δικό του.

Μὰ ὅταν τὸν προσκάλεσε ὁ Βουλευτὴς στὸ σπῆτι του καὶ τότε παίνεψε γιὰ τὴν προκοπὴν του, ὅταν τοῦ παρᾶστησε πόσο θ' ἀδικοῦσε τὸν ἑαυτό του, ἂν ἄφηνε τὴν σπουδὴν, ὅταν τοῦ ὑποσκέθηκε πῶς θὰ τότεν προστατέψῃ, ἔσο τοῦλάχιστον αὐτὸς ζῇ, τὸ παιδί δέχτηκε.

Ὅλα σὲ λίγο ἐξασφαλιστήκανε καὶ γιὰ καλὴ του τύχη τὸν πῆρε στὸ σπῆτι οἰκότροφο μιὰ γρηὰ ξαδέρφισσα τοῦ καπετάν Νικόλα ποῦ ζοῦσε μὲ τὸ γιό της ὑπάλληλο στὴν Τράπεζα.

Καὶ στὴν Ἀθήνα ὁ Παῦλος τὸ καμάρι τῶν καθηγητῶν. Ἡ καλωσύνη του εἶχε μαγέψει ὅλους ἔσοι τονε γνωρίσανε, προπάντων τὴ γρηὰ Κοντούλω ποῦ τὸν εἶχε ἔννοια. Ἀκόμα καὶ τὸ καλοκαίρι, ποῦ τελειώσανε τὰ μαθήματα, προσπαθοῦσε νὰ τὸν κρατήσῃ κοντὰ της. Ὁ Παῦλος ὅμως λαχταροῦσε πότε νὰ βρεθῇ στὸ νησί του, στὸ σπῆτι του, νὰ ἰδῇ τὴν ἀδερφή του καὶ τὴν Μαρία.

Ὅλο τὸ καλοκαίρι τριγυρίζανε μαζὶ στὰ δέντρα καὶ τρώγανε τὰ μισομεστωμένα μύγδαλα καὶ τὰ σῦκα καὶ τ' ἄλλα φρούτα. Ποτίζανε μαζὶ τὰ λουλούδια, ποῦ εἶχε φυτέψῃ ἡ Μαρία σὲ γλάστρες μικρὲς καὶ μεγάλες καὶ στίς ἀλτάνες, μιὰ τριγύρω στὸ ἐκκλησάκι, ἄλλη στὸ τοῖχον τῆς μάντρας, ἄλλη τριγύρω στὴ λιθόστρωτη αὐλὴ. Ὅταν ἡ Κατίνα εὐκαιροῦσε πηγαῖνε καὶ οἱ τρεῖς μαζὶ, κάποτε καὶ ἡ θεία, νανάψουνε τὰ ρημοκλήσια ἢ σὲ καμμιὰ ἐξοχικὴ πανηγυρῇ. Ὁ Παῦλος ἔψελνε μὲ τὴ γλυκεῖα φωνή του καὶ μάγευε τίς γυναῖκες μὲ τὸν τρόπο ποῦ διάβαζε τίς προφητείες ἢ τοὺς ψαλμούς.

Ἔτσι περνοῦσανε τὰ χρόνια. Ὁ Παῦλος τελείωσε θριαμβευτικὰ τὸ Γυμνάσιο. Μὲ τὴν ὑποστήριξη τοῦ Βουλευτῆ, ποῦ τὸν ἐχτιμοῦσε καὶ τὸν ἀγαποῦσε πάντοτε, γράφτηκε στὸ Πανεπιστήμιο, στὴν ἱατρικὴ σχολή. Κι αὐτὸς ἀγαποῦσε τὴν ἐπιστήμην αὐτὴ καὶ οἱ πατριῶτες ὅλοι τὸν παρακίνησανε.

— Οἱ δυὸ γέροι, τοῦ λέγανε, πόσο θὰ ζήσουνε. Ὁ τόπος ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ γιατρό. Τὸ μέλλον εἶναι δικό σου. Καθὼς ὡς τὰ τώρα, ἔτσι πάντοτε θὰ εἶσαι τὸ καμάρι τοῦ νησιοῦ.

Τίποτε δὲν ἄλλαξε στὴ ζωὴ τοῦ Παύλου. Ὅλο τὸ χρόνον μελετοῦσε ἢ ἐργαζότανε στὰ ἐργαστήρια τοῦ Πανεπιστημίου μὲ ἐξαιρετικὸ ζῆλον καὶ θαυμαστὴ ἐξυπνάδα καὶ κρίση. Τὸ καλοκαίρι γύριζε στὸ νησί του γιὰ νὰ ξεκουραστῇ. Παίζανε μὲ τὴ Μαρία σὰ

μικρά παιδιά· Δὲν τοῦ πέρασε ποτὲ ἀπὸ τὸ νοῦ πῶς εἶτανε πιά κοπελλοῦδα, ποὺ ἄρχισε νὰ μεστῶνῃ τὸ κορμί της κι αὐτὸ παλληκαρόπουλο ποὺ ψήλωνε σὰν κυπαρίσσι, ὁμορφονιὸς μὲ τὸ μέλαχρινό του πρόσωπο, τὰ μαῦρα μάτια, τὸ ἐλαφρὸ χνοῦδι στ' ἀπάνω χει-  
λι του. Παίζανε μέσα στὰ δέντρα καθὼς πρώτα χω-  
ρίς πονηρὴ σκέψη στὸ νοῦ τους.

Τὸν τρίτο χρόνο τῆς φοιτητικῆς ζωῆς τοῦ Παύλου ἔγινε μιὰ ἀλλαγὴ. Ἡ Κατίνα εἶτανε πιά εἰκοσι πέντε χρονῶν, κοπέλλα ψηλὴ καὶ γεμάτη καὶ ὡμορφῇ. Φρόνιμη καὶ ἐργατικὴ, φημισμένη στὸ νησί. Μὲ τὴ δουλειά της—κι ἀπὸ τὴν Ἀθήνα τῆς παραγγέλνανε κεντήματα—δὲν μόνο ζοῦσε καὶ κάποτε βοηθοῦσε τὸν Παῦλο σὲ καμμιὰν ἐκτακτὴ ἀνάγκη, μὰ καὶ οἰ-  
κονομοῦσε ἀκόμα κάτι. Πολυζήλευτὴ κέρη ἀνάμεσα στὰ κορίτσια τῆς σειρᾶς της, μὰ τὴν ἐζητούσανε καὶ παλληκάρια μὲ καλὴ κατὰστασι. Ἡ τύχη της εἶτανε μὲ τὸν Κωστή, πρῶτο καπετάνιο στὰ βαπόρια τῆς Ἑταιρείας, ποὺ εἶχανε καθημερινὸ ὁρμολόγιο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στ' Ἀνάπλι. Τὸ Πάσχα γινήκανε οἱ ἀρ-  
ραβῶνες καὶ τὸ καλοκαίρι οἱ γάμοι. Ὁ γαμπρὸς ἔμει-  
νε εὐχαριστημένος νὰ πάρῃ τὴν προίκα μόνο καὶ τὰ προικιά, μὰ ὁ Παῦλος ἐπίμενε νὰ τοῦ γράψουνε καὶ τὸ σπῆτι. Ἦθελε νὰ δειξῇ τὴν ἀγάπην του γιὰ τὴν Κατίνα. Ὁ γάμος ἔγινε μὲ πολλοὺς καλεσμένους. Πρῶτὴ βέβαια ἦ Μαρία, κοπέλλα δέκα ἑπτὰ χρονῶν.  
(Ἐχει συνέχεια)

### ΝΗΑ ΒΙΒΛΙΑ

LOUIS ROUSSEL: Grammaire descriptive du Roméique litteraire. Μεγάλος τόμος ἀπὸ 360 σελ. σὲ 80. Εἶναι μιὰ πολὺ εὐσυνείδητὴ δουλειά, καμωμένη ἀπὸ τὸν καλὸ Γάλλο μελετητὴ. Στὸ θαυμάσιό του πρόλογο δίνει γε-  
ρὰς χτυπιές τῆς καθαρεύουσας, καὶ στὸ ἐξωφυλλό του ἀκό-  
μα βλέπουμε τυπωμένο τὸ στίχο τοῦ Παλαμά «Τρανοὶ κι  
ἄν εἶναι οἱ τάφοι, τάφοι θάνατοι». Ἡ γραμματικὴ αὐτὴ  
διακρίνεται γιὰ τὴ μεγάλη παρατήρηση καὶ τὸν ἀπλὸ ὅσο  
καὶ πρωτότυπο τρόπο τῆς κατὰταξης τῆς ὕλης.

LOUIS ROUSSEL: La prononciation de l'Attique classique: Σημειώνουμε καὶ αὐτὸ τὸ μικρὸ βιβλιαράκι τοῦ κ. Ρουσσέλ ὅπου μὲ τόση γνώση ξεκάθει τὰ πολὺπλοκα καὶ  
πολυσυζητημένα προβλήματα τῆς ἀρχαίας προφορᾶς καὶ  
προσωδίας.

Θ. Μ. ΜΟΥΣΤΟΕΥΑΗ. Στοιχεῖα αἰσθητικῆς: Τὸ  
καμψοτυπωμένο αὐτὸ βιβλίον εἶναι, ὅσο ξαίρουμε, τὸ πρῶτο  
ποὺ γράφεται στὴ γλῶσσα μας συστηματικὰ γιὰ τὴν αἰ-  
σθητικὴ ἐπιστήμην καὶ γι' αὐτὸ ἀξίζει νὰ διαβαστεῖ πλα-  
τιά. Ὁ συγγραφέας του, γνωστὸς καὶ φημισμένος ἀπὸ τὶς  
αἰσθητικὰς του μελέτες στὸ Γαλλικόν, δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ  
ρεκλαμαριστῇ τώρα ἀπὸ μᾶς. Θὰ θέλαμε νὰ παρατηρή-  
σουμε μοναχά, πῶς ἡ καθαρεύουσα, ἔστω καὶ σὲνα βιβλίο  
ἐπιστημονικόν, μὰ ποὺ ἔχει γιὰ θέμα τὴ λογοτεχνία, δὲν  
πολυστείνεται στὴν ἐποχὴ μας.

### ΜΠΑΛΛΑΝΤΑ

Χρόνια κ' αἰῶνες καρτερῶ  
Τὴ Χαρὰ ἀπὸ πέρα νᾶρθεῖ.  
Χρόνια κ' αἰῶνες καρτερῶ  
Καὶ ποθῶ καὶ λαχταρῶ.

Περιμένω μὴν Αὐγὴ  
Μες τοῦ πόνου μου τὰ σκότη  
Μιᾶς χαρᾶς ἀγνὴ Πηγὴ  
Νὰ δροσίσει μιὰ ἔρμη γῆ.

Μὰ τοῦ κάκου καρτερῶ.  
Χρόνος μπαίνει, χρόνος βγαίνει  
Κ' ἡ Χαρὰ ποὺ καρτερῶ  
Δὲν προβαίνει νὰ χαρῶ.

Τὴν παιδοῦλα ἡ χαρὰ  
Θὲ νὰ πάω νὰ κυνηγήσω  
Μες τὰ δάση τὰ χλωρά,  
— Ἐκεῖ, μοῦπαν, ζεῖ ἡ Χαρὰ.

Σὰν ὡραῖος ληστής ξανθὸς  
Θὰ τῆς στήσω ἐκεῖ καρτέρι.  
Θὰ προβάλλει ὥσάν ἀνθὸς,  
Σὰν κελάδημα ἢ σὰ φῶς.

Θὰ τὴν πιάσω ἀπ' τὰ μαλλιά  
Καὶ στὸ χῶμα θὰ τὴ ρίξω,  
Δίχως νὰ τῆς πῶ μιλιὰ  
Θὰ τὴ λούσω μὲ φιλιὰ.

Θὰ τὴ ρίξω καταγίς  
Καὶ μαζί της θὰ γλεντήσω  
Πάνω στ' ἀνθία πλούσιας γῆς  
Μές στὸ φέγγος μιᾶς αὐγῆς.

Κι ἂν κοντὰ μεν δὲν ποθεῖ  
Πάντα νᾶν' ἡ ὡραία παιδοῦλα  
Καὶ μαζί μου νὰ δεθεῖ  
Σ' ἓναν ἔρωτα βαθύ,

Θέλω ἐγώ. Κι ὡραῖος ληστής  
Σκλάβος στὸ ἄρμα θὰ τὴ σύρω  
Σὰ γυρίσω θριαμβευτὴς  
Τῆς Χαρᾶς ὁ νικητής.

ΗΛ. Φ. ΗΛΙΟΥ